

De eik bij Sichem

door: Kris Tavernier

Gen. 12:6-7; 35:1-4; Joz. 24

Twee keer in het boek Genesis vinden we de vermelding van een eik die bij Sichem stond. De NBG-vertaling spreekt over 'een terebint', de NBV over 'de eik', de Statenvertaling over 'het eikenbos'. Deze eik, of dit eikenbos, droeg de naam More. 'More' betekent 'leraar, onderwijzer'. Abram en Jakob zijn beiden bij deze eik geweest. Deze plek kreeg voor hen een bijzondere betekenis. Die plaats, onder de eik More, wordt een 'heilige plaats des Heren' genoemd (Joz. 24:26). Wanneer we de gebeurtenissen nagaan, zullen we hier een belangrijke les leren. Het is een les die de aartsvaders ook geleerd hebben tijdens hun leven en die gestalte kreeg bij de eik More.

Abram bij de eik More

Genesis 12:6-7

Abram werd door God geroepen, toen hij nog in Mesopotamië woonde (Gen. 12:1 SV; Hand. 7:2). Vandaar vertrok hij, onder de aanvoering van zijn vader Terach, om naar het land Kanaän te gaan (Gen. 11:31). In Haran echter bleef het gezelschap steken, om na de dood van vader Terach uiteindelijk de reis naar Kanaän voort te zetten (Gen. 11:31; Hand. 4). Abram was dus afkomstig uit Mesopotamië, mogelijk het toenmalige centrum van de wereld.

We moeten ons Abram dus niet voorstellen als een primitieve nomade. Hij had veel vee en ook heel wat dienstknechten (Gen. 12:5). Laten we niet vergeten dat hij zelfs een leger onder zich had, waarmee hij de strijd aanbod tegen meerdere koningen (Gen. 14:14). Toen hij het land Egypte binnentrok tijdens de hongersnood, trok dat de aandacht van de vorsten van Farao en kwam Abram bij Farao (Gen. 12:14-20). Volgens Flavius Josephus was het Abram, die de Egyptenaren de kennis van de astronomie en aritmetica heeft bijgebracht. We kunnen wel ervan uitgaan dat Abram in Mesopotamië ook geen onbelangrijk man was. Dat alles onderstreept nog eens het grote geloof dat Abram aan de dag legde toen hij uit Mesopotamië, en later uit Haran, naar een toen voor hem nog onbekende bestemming vertrok (Hebr. 11:8).

De reden waarom ik dit noem, is om aan te geven dat Abram dus vertrouwd moet zijn geweest met het rijke veelgodendom van Mesopotamië. Uit Mesopotamië

kennen we bijv. de zogenoemde ziggurats, tempels en tempeltorens. Inderdaad zegt de Schrift ook dat Abram eertijds een dienaar van andere goden is geweest (Joz. 24:2). Als Flavius Josephus gelijk heeft, dan impliceert dat wellicht dat Abram toen reeds een zoeker was naar God. Hij kende de ene, ware God nog niet, maar mogelijk legde hij geloof en dienstbaarheid aan de dag voor de goden (niet beter wetend) en was hij daaraan erg toegewijd. Heeft God dat opgemerkt bij Abram en hem daarom uitverkoren? Dat laten we veiligheidshalve maar in het midden. De Schrift deelt ons hierover geen bijzonderheden mee. Het is ook niet van belang in Genesis 12-50; de rode draad door deze hoofdstukken heen is de vorming van het volk van God.

En dan, wanneer Abram het land Kanaän doortrokken heeft, treffen we hem aan bij de eik More te Sichem (Gen. 12:6). Daar verscheen de Here aan Abram en gaf hem de belofte dat het land, dat hij zojuist had doortrokken, aan zijn nageslacht zou toebehoren (vs. 7). De reactie van Abram was dat hij een altaar bouwde voor de Here. Het was het eerste van de vier altaren die hij bouwde (Gen. 12:7, 8; 13:18; 22:9).

Uitdrukkelijk staat er vermeld dat de Kanaänieten toen in het land waren (Gen. 12:6). Waarom wordt dat zo expliciet genoemd, vraag je jezelf dan af. Uit de Bijbel weten we dat ook de Kanaänieten een rijke afgodendienst kenden. Het was een volk met altaren, gewijde stenen, gewijde palen en gesneden beelden (vgl. Deut. 7:5; Num. 33:52). Deze afgodendienst was de reden waarom Israël zich later niet mocht inlaten met de bevolking van Kanaän, maar die met de ban moest slaan (Deut. 7:2-4). Ook in de afscheidsrede van Jozua wordt hierover gesproken (Joz. 24:14-15). Het boek Richteren toont hoe Israël telkens opnieuw neigde naar de goden van de Kanaänieten. Mijns inziens is dat de reden waarom hier met nadruk wordt gezegd dat de Kanaänieten toen in het land waren. De Kanaänieten hadden hun afgodendienst met tal van goden, en Abram kwam te midden daarvan terecht.

Maar wat deed hij? Abram keerde niet terug naar de goden die hij gekend had in Mesopotamië. Ook richtte hij zich niet tot de goden die hij overal in het land Kanaän zag. Hij bouwde een altaar voor de ene, ware God! Hij had heel wat gezien en heel wat goden gekend. Maar hij verkoos de ene, ware God. Voor Hem

bouwde hij een altaar. Een altaar spreekt in de Bijbel over 'leven in afhankelijkheid van God'. De keuze van Abram was gemaakt: niet allerlei goden, maar de God die aan hem verschenen was. Ook niet de goden van Egypte, die hij kort daarna leerde kennen (Gen. 12:10-20). Toen hij terugkwam uit Egypte, ging hij opnieuw naar het altaar dat hij eerder voor Jahweh had gebouwd (Gen. 13:4). Aan die God wilde hij zich onderwerpen, voor die God wilde hij leven, die God wilde hij eren en aanbidden. Die God alleen, en geen ander! De eik More – een eik spreekt van onvergankelijkheid – is er getuige van.

Jakob bij de eik More

Genesis 35:1-4

Een hele tijd later vinden we Jakob bij dezelfde eik More, bij Sichem. Jakob had ondertussen een hele geschiedenis achter de rug. Hij moest vluchten voor Esau, nadat hij zijn broer bedrogen had en deze hem wilde doden. Daarom zond Isaak Jakob weg, overeenkomstig het advies van Rebekka (Gen. 27:46). Hij zond hem naar Mesopotamië om daar een vrouw te zoeken (Gen. 28:1-5). Hij zond hem naar de vader van zijn moeder, om daar een vrouw te nemen uit de dochters van de broer van zijn moeder. Rebekka zelf was immers afkomstig uit Mesopotamië (Gen. 24:4). Zo kwam Jakob daar terecht en huwde hij met Lea en met Rachel (Gen. 29). Om een lang verhaal kort te maken: hij keerde later terug naar Kanaän en daar vinden we hem eveneens bij de eik More.

Jakob had een hele tijd daarvoor de ware God, de God van Abraham en Isaak ontmoet (Gen. 28:10-22; 35:1). Maar wat was het gevolg van zijn verblijf in Mesopotamië? De vreemde goden waren in zijn huis gekomen, in zijn gezin (vs. 2), en bij allen die bij hem waren. Maar nu kreeg hij van God de opdracht een altaar voor *Hem* te bouwen. Toen begon Jakob in te zien dat de dienst van God niet kon samengaan met al die vreemde goden. Ook hij maakte zijn keuze en de vreemde goden moesten eraan geloven. Hij begroef al die afgoden onder de eik bij Sichem (vs. 4).

Jozua bij de eik More

Al enkele keren heb ik verwezen naar het gebeuren, waarbij Jozua het volk bijeenriep om zijn afscheidsrede te houden (Joz. 24). Dat gebeurde bij Sichem (vs. 1). In

die toespraak verwees Jozua naar de afgoden; en kennelijk had het volk die nog steeds bij zich (vs. 14-15, 23). In die context sprak hij de overbekende woorden: 'Kiest dan heden wie gij dienen zult (...) maar ik en mijn huis, wij zullen de Here dienen'. Jozua nam hierbij het voortouw en het volk volgde zijn voorbeeld (vs. 16-18, 21). Daarop sloot Jozua een verbond en richtte daarbij een grote steen op als getuige (vs. 25-27). Die steen stond onder de eik bij Sichem.

Dit is de derde keer dat er over de eik te Sichem gesproken wordt. Telkens blijkt dat deze eik te maken heeft met een keuze voor de ene, ware God of voor de afgoden. Drie keer wordt de keuze voor God gemaakt.

U en ik bij de eik More

'Kiest dan heden wie gij dienen zult'. Die opdracht om te kiezen geldt ook voor ieder van ons. Ja, ook als u al tientallen jaren christen bent. Misschien denkt u iets in de trend van: 'Ik dien helemaal geen afgoden'. Dat kan best waar zijn. Maar we mogen het concept gerust wat ruimer nemen. De hedendaagse afgoden zijn veelal geen beelden (hoewel die er ook nog zijn), maar ook uw huis, uw auto, uw baan, uw hobby, enz. kan een afgod zijn. U kunt zelfs uw *eigen* afgod zijn, niet voor niets wordt de mens het eerst genoemd in Romeinen 1:23. Afgoden kun je als volgt omschrijven: 'alles wat de plaats van God voor mij inneemt'. Wat krijgt uw aandacht? Wat krijgt uw tijd? Wat krijgt uw energie? Wat heeft uw hart? Waar gaan uw gedachten naar uit?

Zo dienen wij, in gedachten, bij de eik More te gaan staan. Het is de plaats waar een beslissing genomen wordt. Ga ik echt alleen voor de Here God een altaar oprichten? Mag er daarbij een gedenksteen zijn, die daarvan getuigt? Mag Hij al mijn energie hebben, al mijn toewijding, heel mijn hart, mijn ziel en mijn verstand? Voor Hem wil ik mij buigen, Hem wil ik aanbidden! Heel mijn leven en mijn wezen wil ik aan Hem geven. Voor Hem wil ik leven.

Dat is de les die Abram, Jakob, Jozua en het volk geleerd hebben: het is het een of het ander. Dat is de keuze die zij daar bij de eik More, bij Sichem, gemaakt hebben: de keuze voor God. 'Kiest dan heden wie gij dienen zult'.